

Šolske stvari.

Šolska letna poročila.

Iz poročila 1. mestne peterorazredne deške ljudske šole v Ljubljani pod vodstvom nadučitelja in vodje g. Andreja Praprotnika posnamemo: da je na tej šoli podučevalo 8 učiteljev, v pripravljavnici za obrtniško šolo pa 2 učitelja. — Ljudsko šolo obiskavalo je koncem leta 497 učencev, med katerimi je bilo 488 slovenske narodnosti, ostali pa Nemci. Za višji razred je sposobnih spoznanih 363 učencev. Obrtniško pripravnico pa je obiskavalo do konec leta 124 učencev, med njimi samo 5 Nemcev in 1 Srb.

Letno poročilo četrterazredne ljudske šole v Postojni podaja nam „zemljepisni in zgodovinski opis Postojne“, spisal nadučitelj in vodja Janez Thuma. Podučevalo je v tej šoli 6 učiteljskih moči. Šolo je obiskovalo izmed 386 za šolo godnih otrok 367, namreč 189 učencev in 178 učenk, izmed katerih je bilo 237 spoznanih sposobnih za višji razred. V sadjereji odlikovalo se je 5 učencev četrtega in 3 tretjega razreda; v ženskih ročnih delih pa 8 učenk IV., 8 učenk III. in 5 učenk II. razreda.

Iz letnega poročila štirirazredne ljudske šole v Vipavi posnamemo, da je na tej šoli podučevalo 5 učiteljskih moči v 4 razredih, katere je koncem leta obiskavalo 154 učencev in 111 učenk, kmetijskega poduka pa se je vdeleževalo 55 učencev tretjega in četrtega razreda. Med letom je izstopilo 30 učencev, vstopilo 6, umrla sta 2.

Trgovinska in obrtna zbornica

(Dalje.)

„Iz Londona se danes poroča cena srebra od 47.31 penze za Standard-uncijo. Ta cena ugaja relaciji srebra k zlatu, po kateri se $90\frac{3}{4}$ funtov srebra dobi za 1 funt zlata. Cena srebra je torej v primeri z vrednostno relacijo, katera se je po latinski denarstveni uniji določila, padla za blizu 27 odstotkov. Razmerje srebra k avstrijskemu bankovcu je vsled tega tako nastalo, da sreberni goldinar kot zakonito plačilno sredstvo v cesarstvu za skoro 5 odstotkov več velja, nego na svetovnem tržišču, kjer se jemlje v poštev samo količina in cena srebra. Z enim kilogramom kovanega srebra se v Avstriji lahko vsaka terjatev v znesku 90 gold. poravna, v tem bi se z isto količino srebra v inozemstvu plačati moglo samo 85 gold. 50 kr. Če bi bilo danes v Avstriji kovanje na račun privatnih oseb možno, bi se z nakupom srebra, katero bi se tu v goldinarje prekovalo, lahko dosegel dobiček najmanj treh odstotkov, to je, mogla bi se po pokritju vseh stroškov, kateri bi komaj dva odstotka znašali, poravnati vsaka terjatev, znašajoča 100 gold. s stroški 97 gold. K takim posledicam vodijo valutne razmere v Avstriji, in prava sreča je, da za zdaj tega uplivanja na efektne cene ni opaziti.“

To pojasnilo opravičuje mnenje, da bi carinski dohodki vsled menjajoče se valute manj zmanjšali, če bi finančno ministerstvo dovolilo denar, vreden 20 mark, sprejemati za celih 10 gold. v zlatu in da bi se tudi mesto vplačevanja z efektnim srebrom sprejemali bankovci z vsakratnim nadavkom, primerno k vrednostnemu razločku zlata.

Če bi se temu mnenju na višjem mestu pritrdilo, bi pač nič bolj ne napravilo promet priprostejši, nego da se dovoli plačevanje carine po check- in clearing-

prometu c. kr. poštno-hranilničnega urada, vsled česar bi zelo mnogo časa in dela trgovskemu svetu in državnemu uradniku preostalo za druge namene.

VII. Gosp. zbornični svetnik Fr. Ks. Souvan poroča o ulogi glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe na Štajarskem, naj bi kranjska trgovinska zbornica podpirala njegovo prošnjo, katero je predložil obema zbornicama državnega zbora in ministerstvu za poljedelstvo in trgovino.

V tej prošnji se poudarja, da je najvažnejši korak za resnično varstvo avstrijskega kmetijstva, oziroma živinoreje ta, da se je meja ruski in rumunski živini zaprla. Trgovina z živino je oživela in počasi se je začelo povzdigovati kmetijstvo in z njim v zvezi stoječa obrtnija.

A to ni dolgo trajalo, živini je cena zopet padla. Vzrok temu je bil, da se je loja mnogo v Avstrijo uvaževalo. Cena avstrijskemu loju je padla in s tem tudi cena živini, cena mesu je poskočila, ker je mesar moral drugod iskati denar, katerega je pri loji izgubil.

Akoravno je živina dober kup, je vendar cena mesu visoka in nepremožnemu prebivalstvu je težko kupiti si mesa. Dobiček pa ima inozemski uvoz. Pričakovalo se je, da se bode vlada na to ozirala in vse storila, da se odvrne škoda. A to se do zdaj ni zgodilo, in časopisi so celó pisali, da se namerava uvoznina na loj odpraviti. Ko bi se uvoznina na loj odpravila, bi se s tem le delalo na korist inozemskemu kmetijstvu, domačemu pa na kvar. Z ozirom na navedene razloge prosi, da bi se uvoznina na loj in živalske masti na 12 gold. povečala.

Odsek z ozirom na to, da je prošnja štajerske kmetijske družbe utemeljena in so enake razmere tudi na Kranjskem, predlaga:

Slavna zbornica naj jo pri državnem zboru in vis. c. kr. trgovinskem ministerstvu podpira.

Predlog se vsprejme.

VIII. Gospod zbornični svetnik M. Pakič poroča o prošnji mestne občine Črnomelj za dva nova semnja z živino in blagom. Enaki prošnji predložili sta se zbornici uže leta 1870. in 1877. in sta ostali brez priporočila, ker je v črnomaljskem okraji dosti semnjev in ima mestna občina Črnomelj sama uže 7 semnjev. Ker se zdaj razmere niso spremenile, se ni pokazala nikaka potreba za več semnjev. Ker opravičene občine ugovarjajo tej dovolitvi in tudi c. kr. okrajno glavarsvo prošnje ne priporoča, torej ni nikakega gospodarskega povoda za pomnožitev semnjev.

Odsek torej predlaga: Zbornica naj nasvetuje, da se prošnji ne ugodí.

Predlog se vsprejme.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

35.

Sredozemno morje.

Med Malto in Sicilijo, pa do one linije, ki spaja glavo Bon z zahodno stranjo sicilijansko, morje ni globoko. Tu kedaj pa kedaj naleté na plitvost 30 m., pa tudi 13 m. Malo kje je tu globine 340 m.

To je podmorski plateau, ki delí sredozemno morje na dva ogromna korita. Eno se pričinja pri Malti in se širi tje do Sirije. Največa globina mu je po preiskovanju Spratta 4334 m. Drugo tako korito leži na zahodu tje do morske ožine giberaltarske, in največa globina mu je med Algirom in Toulonom, namreč 3334 m.

V ožini bilo bi globine nekako 900 m. Morda je nekoliko pretirana, ker tokova, ki tu vladata, mogoče, da sta pri merjenju zanašala svinčenico. Med Trafalgarom in Spartelom se vzdiguje podmorska gora, katere vrhunec stoji pod površjem morja samo 55 m. Na vzhodu nje pa se vleče dolina nekaj nad 3000 m. globine.

Neki geologi trdijo, da je sredozemno morje bilo nekdanje ogromno jezero, kakor je še dandanes morje hvalinsko, prav za prav da je bilo troje, četvero, ali še več takih velikanskih jezer. Afrika blizu Španske in Azija pri Carjemgradu in Dardanelah bili ste spojeni z Evropo. Italija se je držala Grške, in Sardinija Afrike. Povsodi po sredozemnem morju se vulkanske sile napejajo, da je še nadalje preobrazujejo. Leta 1881. je na nekem kraju se pojavil otok Julija ali Ferdinandeja. To mesto je naznanjeno na hidrografskih kartah z znakom 1831, in spodaj stoji št. 7, to se pravi, da je tu sedem metrov globine. Omenjenega leta dne 10. julija začel se je tu valiti velik slop dima, visok nad 600 m. Osem dni pozneje se je pojavil na površju morja vrhunec otokov, iz katerega je še nadalje sila dima se razvijalo. Mrtve ribe so plavale pomešane s prahom po površju. Otok se je neprestano vzdigoval, in ko ga je 24. julija prof. Hoffman zmeril, bil je 30 m. visok, ter je obsegal 1200 m. na okrog. Dne 5. avgusta je obsegal uže 5 klm. Do tisoč metrov visoko se je valil gosti, črni dim iz kraterja tega novega gosta sredozemnega morja. Ali ko so jele slabeti notranje sile, jelo je tudi zmanjkovati otoka.

H koncu oktobra videl se je še kot jednostaven nasip, in predno je napočilo novo leto, pogoltnili so ga valovi, in površje morja se je potegnulo kot zavesa nad tem pojavom podmorskega besnila. Dvajset let popreje se je bila pojavila tudi blizu Azorov slična hči morskih ponorov, katero so imenovali Sabino, pa je tudi zginila v kratkem času.

Sredozemno morje je največa in najvažnejša veja atlantskega oceana. Njegove vode oblivajo obale najobdelanejših krajev. V starem času je ono tako uspešno delovalo na razvitek kulture za časa Hebrejcev, Feničanov, Kartazanov, Egipčanov, Grkov in Rimcev, da bi ne bilo današnje evropske kulture brez njega. Ta kultura je porod sredozemnega morja, kajti da ni njega, nas na jugu bi dušila morda afrikanska lenoba, one bolj na severovzhodu pa bi trla sibirski puščoba.

Od 854 vrst rib, katere živé po evropskih vodah, gré jih v sredozemno morje 444, in od teh v jadransko morje 320. Naše morje je trikrat bogatejše v količini vrst od Angleške in Norveške, ali prav to je tudi vzrok, da je ribarstvo pri nas slabejše, kakor gori. Od vseh teh vrst, ki jih mi imamo, samo stotina ima vrednost, ostale ali nič ne veljajo, ali so ribarstvu škodljive.

Tudi kit se dobiva pri nas, če tudi redkokrat. Dne 9. februarja 1877. l. vjeli so ribiči v zalivu tarentskem živo babico kitovo. To je osupnilo mnoge strokovnjake, da-si se je nekaj enakega bilo dogodilo na obalih ligurijskih uže 1842. l. Trdijo pa, da je to bil prvi kit, ki ga je človek našel v sredozemnem morju, odkar se pomni. Glasoviti Reclue meni, da pri nas kit ni tako redka prikazen.

Vsak je slišal govoriti o morskem psu, ki se je pri nas dvajset let sem za čudo pomnožil. Vsak je slišal o delfinu, o katerem velé primorci, da je razumen kot konj, da je prijatelj človeku. Koliko delfin čuti za človeka, ne vem, ali vem, da mornar gojí pravo prijateljstvo do delfina. To morda zbog tega, ker javk vjetega delfina je prav podoben glasu človeškemu. Zato prevzema nekakošen tajnost strah mornarja, in ga nikdar rad ne loví, samo da ga ne sliši javkati.

Sredozemno morje nima tokov tako točno opredeljenih, da bi se mogli navesti na karti na porabo in korist mornarju. Vendar se morejo zaznamovati oni predeli, po katerih se v raznih časih skozi leto pojavljajo tokovi sedaj z večjo, sedaj z manjšo silo.

Sredozemno morje je premajhno, da bi mogla obstojati kaka stalnost v tokovih, kakor na oceanu. Dosti močna in čutljiva pa sta vendar dva tokova. Prvi je oni, ki se iz atlantskega oceana preliva v sredozemno morje, drugi je oni, ki prihaja iz ruskega morja in leze v grško otočje.

Zanimivo je pri toku gibraltarskem, da se vedno drži afrikanskega kraja. Ta tok je močnejši, kedar vlečejo zahodni vetrovi, a slabiji, kedar vlečejo vzhodni. Maury pripominja še to-le: „Malo velikih rek se izliva v sredozemno morje, izparivanje pa je na njem vsekako veliko, in voda, katero mu valé reke, ne more te zgube nadomestovati. Zato se površje morja znižuje, in da se vzdržuje ravnotežje med enim in drugim morjem, tedaj ocean, ki ostaja viši, preliva svojo vodo v sredozemno morje. Tok, ki tako postaja, površen je, ker je voda atlantskega oceana lažje od vode v sredozemnem morju. S časom bi sol, ki se v sredozemnem morju nabira, napolnila vso globino. Ali priroda odstranjuje to s tem, da se iz sredozemnega morja izliva v atlant podmorski tok. In ta tok je tudi huji ob afrikanski obali, kakor ob evropski.“ Mnogi učenjaki so pobijali ta podmorski tok. Toda protivniki ti so omolknili, ko je nek pot ladija, ki se je bila potopila pri Ceuti, najdena bila malo pozneje zunaj morske ožine ob zahodni obali afrikanski v oceanu. Da ni tega podmorskega toka, gotovo ta ladija nikdar ne bi bila zapustila dna sredozemnega morja.

Mnogovrstne novice.

* Židovski denar — svetá vladar. Pred nedolгим časom bil je na Ruskem nek gosp. G. imenovan ravnateljem vsem državnim rudnikom z letno plačo 8000 rubljev, ker ga je tudi pokojni car zaradi njegovih vednosti in nadarjenosti visoko čislal.

Pri tem ravnatelju oglasil se je nekega dne ruski Rotschild g. Günzburg, posestnik mnogih rudnikov na Uralu ter ga poprašal, če bi k njemu v službo prestopiti hotel. „K Vam? To ni mogoče“ — reče ravnatelj. „Kaj nečete postati najvišji oskrbnik mojih posestev na Uralu s plačo 35.000 rubljev (po 1 gld. 60 kr.) na leto?“

Ravnatelj postane zamišljen, kajti zapeljivost bila je silna. Težavno mu je bilo, toliko imenitno državno službo pustiti, pa na zadnje ga vendar-le denar premaga. Čez nekoliko dni podá se k carju ter ga prosi odpusta.

Ko car izvé za vzrok, postane nevoljen in reče: „Toraj moja, državno službo hočete z židovsko zameniti?“ — „Veličanstvo!“ izgovarja se ravnatelj — „jaz imam družino in nisem bogat.“ „Vam poboljšamo plačo, ako imate premalo!“ — reče car. „Veličanstvo! Günzburg ponuja mi 35.000 rubljev letne plače. Ako mi država le polovico tega dá, ostanem.“

To se pa ni zgoditi moglo in ravnatelj vseh državnih ruskih rudnikov postal je prvi židovski komí ter se podal na Ural, kjer za ogromno plačo menda še zdaj bogatemu židu služi. *)

*) Pa ta ravnatelj bojda ni bil ruskega, ampak najbrže tevtonskega rodú.